

La troca

(ALDC, V, 1016. La troca)

La *troca* (s. XIII), ‘petit feix de fil o de llana que, debanat, formarà un cabdell’, prové del llat. vg. TÖRCA ‘feix de drap o herba caragolat’ (llat. cl. TORQUES ‘collar, garlanda’), possiblement encreuat amb *trossar*, dial. *trocar*, *traucar* (DECat), amb el congènere oc. *troca*. Un altre geosinònim molt estès és *madeixa* (s. XIV), del llat. MATAXA ‘fil; seda crua’, que coneix diverses var.: *madeisa* 154, per dissimilació de palatals [jʃ] > [js] (veg. Colón, 1970); *made[ʒ]a* 30, *made[jʒ]a* 127, 129, amb sonorització de la palatal; *mae[jʃ]a* 158, 161, 167, 173, 174, 176, *ma[e]ixa* 165, 169, 170, 179, 182, 183, 186, 187, 190, amb caiguda de la [d] < -T-, un fenomen que es dona sovint en val. però que se separa del tractament de la -d- a la resta de l'àrea idiomàtica; *ma[ejʃ]eta* 159, 160, 164, *ma[eʃ]eta* 165, 175, 178, *ma[jʃ]eta* 155, 166, 177, *ma[ʃ]eta* 189, dim.; *ma[ejʃ]ó* 161, 162, 175, *ma[jʃ]ó* 155, 156, 166, 168, 172, que sol tenir valor augmentatiu; *ma[jʃ]a* 132, 167, *m[aiʃ]a* 163, amb desplaçament de l'accent cap a la vocal anterior, més oberta, però no en *ma[iʃ]a* 138, 171, 172, i en els tres casos assistim a la formació d'un fals primitiu, probablement a partir de *ma[jʃ]eta*.

El septentrional *ram* (s. XIV) deriva del llat. RAMU ‘branca’

→ ‘lligall de branques’ → ‘conjunt de fils trets de l'aspi, no embolicats en cabdell’; la geosinonímia present en O. Pou (“lo ram o madeixa”) ajunta la var. septentrional amb la valenciana.

Altres mots més locals: *boloc* 167, der. de *bola* (← oc.), pot ser una confusió amb ‘cabdell’ per la seva forma arrodonida (cf. *pilota*, ALDC, V, mapa 1018), com *rodella* 15, der. de *roda* (< RŎTA) amb suf. dim. *Pansolla* ‘troca de cànem’ 94, d'àrea benasquesa, sembla un der. de *pansa* amb un segment final pres de *moll*, -a (DECat). Ens és desconegut l'origen de l'alg. *xoreta* 85.

El panorama geolingüístic ofereix el contrast de dues àrees: *troca* i *ram*, en cat. or. i bal.; *madeixa*, en cat. occ., amb un paral·lelisme amb els parlars hispànics (*madeja*), que es repeteix en mots com *espill/espejo*, *corder/cordero*, *folli/hollín*, etc. El ross. *ram* semblaria a primera vista una continuïtat o influència occitana, però el fet de no trobar-se el mot en aquesta llengua, amb aquest significat, i la presència de *ram* en els parlars baleàrics ens confirmen que es tracta d'una evolució genuïna.

Són mots normatius *troca* i *madeixa*, des del DOrt, 1917; *ram* (“troqueta de fil, seda, etc.”), des del DG₁, 1932.

